

Foerageergebieden mogelijk afgeschaft

Nieuw ganzenbeleid op til

De huidige ganzenbeheersovereenkomsten lopen binnenkort af. Boeren- en natuurorganisaties en de provincies buigen zich samen over nieuwe scenario's. Doel is om niet alleen de ganzenoverlast in te dammen, maar ook de kosten. Mogelijk komen daarom de foerageergebieden met de vaste de hectare-vergoedingen te vervallen.

Het beeld is niet vrolijk. De Nederlandse weilanden en akkers dreigen overspoeld te raken door ganzen. Zachte winters en aangepast beleid – minder jagen, minder eieren schudden – hebben de afgelopen tien jaar de groei van de ganzenpopulatie in de kaart gespeeld. Vooral de overzomerende ganzen vormen een groeiend probleem voor de landbouw. Wanneer het huidige beleid wordt voortgezet, neemt hun aantal toe van 370.000 in 2011 naar 1,35 miljoen in 2018, zo hebben het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) en LEI Wageningen UR onlangs berekend. Uit het onderzoek blijkt tevens dat het aantal overwinterende ganzen in hetzelfde tijdsbestek toeneemt van 2,24 miljoen naar 3,29 miljoen, een stijging van bijna 50 procent. Bij ongewijzigd beleid nemen de kosten voor beheersvergoedingen en schade-uitkeringen (zie tabel) toe van ongeveer 26 miljoen euro in 2011 naar 38 miljoen in 2018.

„Wil de ganzenpopulatie niet uit de hand lopen, dan is flink ingrijpen noodzakelijk”, stelt Peter de Koeijer. Hij is portefeuillehouder Flora en Fauna van LTO Nederland en zit namens de boerenbelangenorganisatie in de Ganzen-7 (G-7), een conglomeraat van zeven boeren-, natuur- en terreinorganisaties.

Twee scenario's

Het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de G-7

hebben onafhankelijk van elkaar plannen opgesteld om de overlast van ganzen in te dammen en de kosten in de hand te houden. Het CLM en LEI Wageningen UR berekenden onlangs de gevolgen van beide beleidsscenario's en komen tot de conclusie dat invoering ervan de schade beperkt.

„Uitgangspunt hierbij is dat het aantal overzomerende ganzen in beide scenario's met 60 procent afneemt”, aldus LEI-onderzoeker Piet Rijk.

De G-7 is volgens De Koeijer druk in overleg met het IPO om tot een gezamenlijk standpunt te komen. Haast is geboden, want de gezamenlijke boeren- en natuurorganisaties en het IPO willen er vóór het aflopen van de huidige beheerscontracten samen uit zijn, en goedkeuring hebben vanuit Brussel. „Vanaf volgend voorjaar willen we met het nieuwe plannen voor de foerageergebieden aan de slag.”

Volgens de G-7 kan de ganzenoverlast het beste aangepakt worden door onder andere overwinterende ganzen niet af te schieten (volgens De Koeijer als compensatie voor de jacht op overzomerende ganzen) en de foerageergebieden met vaste beheersvergoedingen met schadepercelen te handhaven. Daarnaast wil de G-7 de populatie overzomerende grauwe ganzen en brand ganzen indammen en is er volgens het samenwerkingsverband voor exoten helemaal geen ruimte in Nederland. Boeren,

tot slot, moeten een 110 procent vergoeding krijgen van de getaxeerde schade.

Het terugbrengen van de ganzenoverlast kan volgens De Koeijer op meerdere manieren. „Het onaantrekkelijk maken van natuur is een mogelijkheid om de hinder te verminderen. Verder is het zinvol en handig om eieren te schudden en zien we als G-7 mogelijkheden met vangacties. Evenals een verhoogde inzet van jagers.” Al realiseert De Koeijer zich dat het schieten van ganzen gevoelig ligt in de maatschappij.

Opheffen vaste vergoeding

Het IPO pleit in tegenstelling tot de G-7 voor het opheffen van foerageergebieden met vaste vergoeding, maar wil eveneens het aantal grauwe ganzen en brand ganzen reduceren en de populatie exoten tot nul terugbrengen. Schade toegebracht door winter ganzen wordt 100 procent vergoed en de schadevergoeding voor zomer ganzen afgebouwd van 70 procent nu naar 0 procent in 2018.

Het G-7-scenario kost in 2018 27,9 miljoen euro en het IPO-scenario 14,5 miljoen. Het plan van de gezamenlijke provincies is goedkoper omdat de vaste foerageergebieden worden afgeschaft en dus vaste hectare-vergoedingen daardoor komen te vervallen. Dat betekent een flinke aderlating voor boeren in de foerageergebieden. Zij ontvangen in het IPO-scenario veel lagere vergoedingen. De huidige schadevergoeding ►

Ganzen vliegen op om 50 meter verder weer neer te strijken op een gerooid suikerbietenveld.

Hans van Kuiken uit Wierum: 'Vooral veel vraatschade aan wintertarwe'

Akkerbouwer Hans van Kuiken uit het Friese Wierum is de ganzenoverlast op zijn percelen aan de Waddenkust meer dan zat. „Er komen hier elk jaar meer ganzen. Het is een drama.“ De agrariër heeft vooral veel vraatschade aan wintertarwe. Aardappelen en bieten laten de watervogels tot nu toe met rust. De schade verschilt per jaar. „Dat hangt van het teeltplan af.“

Van Kuiken heeft een akkerbouwbedrijf met 100 hectare land in het noorden van Friesland. Het teeltplan bestaat uit aardappelen, bieten, tarwe en uien. De ganzen, die van oktober tot juni langs de Waddenkust overwinteren, hebben het vooral voorzien op wintertarwe. „Eigenlijk hoef ik dat gewas niet meer te telen“, zegt hij. „Met het natte weer komen de ganzen de percelen op en pletten alles plat. Ze vreten de hele dag door. Het land wordt compleet vernield.“ De ganzenoverlast speelt al jaren, zegt Van Kuiken. En het wordt elk jaar erger. „De ganzen zitten op het wad, ze komen heel gemakkelijk de dijk over. We jagen ze wel weg maar ze komen gewoon weer terug. Soms lijkt het wel of er eerst een koppeltje van vijf tot tien ganzen komt kijken of het vertrouwd is. Dreigt er gevaar, dan vliegen ze weg. Maar is de kust veilig, dan komen ze met honderden, soms wel duizend, tegelijk terug.“

De akkerbouwer doet er alles aan om de ganzen te weg te jagen: linten plaatsen, knalapparaten en verjagen. Niets helpt, zegt hij. „Ik denk dat afschieten de beste manier is om ganzenoverlast tegen te gaan, maar de wildbeheerders wagen zich daar niet aan. Jagers willen niet in een kwaad daglicht worden gesteld. Toch begint het ganzenprobleem een maatschappelijk probleem te worden. Het wordt tijd dat de politiek ingrijpt.“

Van Kuiken vindt het dan ook te gek voor woorden dat de agrariër eerst 300 euro moet betalen, voordat hij zijn schade kan claimen bij het Faunafonds. „Het probleem wordt bij de akkerbouwer neergelegd. Bovendien is het invullen van de formulieren geen gemakkelijke klus. Wij hebben ooit schade geclaimd van een perceel bieten, waarvan 2 hectare later was gerooid en was aangevreten door ganzen. We hadden foto's laten maken door de taxateur, de soort was bepaald en noem maar op. Uiteindelijk kregen we maar de helft van het schadebedrag uitgekeerd. De reden: de gans die hier was aangetroffen, had niet het juiste bekje om schade aan de bieten aan te richten. Dat is toch flauwekul!“

De akkerbouwer wil het liefst de opbrengstderiving vergoed zien. „Je streeft naar een goede oogst. Je wilt niet dat het gewas wordt afgevreten. Daar ben je niet voor bezig.“

Verleende tegemoetkomingen Faunafonds van 2006 tot en met 2011 per ganzensoort

Diersoort	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Kolgans	793.120	907.615	2.267.768	1.094.709	1.296.576	1.885.917
Grauwe gans	1.081.357	1.344.536	2.246.282	1.594.771	1.917.884	2.937.937
Rietgans	50.733	29.619	88.345	57.651	70.341	105.156
Kleine rietgans	57.222	42.516	100.054	60.403	72.767	86.052
Brandgans	334.662	658.140	1.707.528	768.345	870.525	1.573.538
Rotgans	241.805	842.949	421.693	141.896	183.205	313.290
Canadagans	18.200	1.873	1.479	3.885	1.399	3.930
Overzomerende kolgans	10.351	14.518	72.833	80.663	52.190	59.671
Overzomerende grauwe gans	409.831	536.124	1.055.586	1.279.060	1.614.118	1.947.459
Overzomerende Brandgans	10.835	19.886	106.893	65.537	111.068	127.598

in de foerageergebieden is opgebouwd uit een vaste vergoeding per hectare met daarboven op een vergoeding voor de werkelijke schade. Wanneer de foerageergebieden vervallen, zoals in het IPO-scenario wordt bepleit, krijgen boeren geen vaste vergoedingen meer. Slechts de vergoeding voor de directe schade van de winterganzen blijft overeind. Daarnaast vervalt vanaf 2018 de vergoeding voor schade van zomerganzen, als het aan het IPO ligt. Hoewel het scenario van de G-7 meer kost dan die van het IPO, verschillen beide regimes niet zoveel in uiteindelijke kosten voor Nederland.

Een deel van de kosten kan worden medegefinancierd met gelden van de Europese Unie in het voorstel van de G-7. Slimmere begrenzing van de foerageergebieden – alleen daar waar schade door ganzen optreedt – moet naast de 6,5 miljoen euro vaste EU-bijdrage, 3,2 miljoen euro extra vanuit Brussel opleveren. Slimmere begrenzing betekent volgens Rijk nog niet direct een kleiner areaal in de foerageergebieden. „Of dat in de praktijk allemaal verwezenlijkt kan worden hebben we niet verder onderzocht”, laat Rijk weten. Door de foerageergebieden op de plekken met de meeste schade neer te leggen, kost

het ganzenbeleid van de G-7 18,2 miljoen. Omdat het samenwerkingsverband zich naar eigen zeggen realiseert dat provincies moeten bezuinigen, zijn ze onlangs met een plan gekomen om het systeem van vaste foerageergebieden aan te passen. Voor gebieden waar niet of nauwelijks schade door ganzen optreedt, moeten de beheerscontracten niet worden verlengd. Al is nog niet duidelijk bij hoeveel schade de boer via deze slimmere begrenzing nog gecompenseerd wordt. „De schaderepomp moet in overleg met het IPO nog worden vastgelegd”, vertelt De Koeijer. ■

Akkerbouwer Jaap Jan Waiboer uit Anna Paulowna: ‘Ganzenprobleem is maatschappelijk probleem’

Akkerbouwer Jaap Jan Waiboer uit Anna Paulowna heeft al vijftien jaar last van ganzenvraat. De ganzen veroorzaken schade aan alle gewassen van de Noord-Hollander: pootaardappelen, suikerbieten, graszaad en tarwe. Dat kost hem tussen de 10.000 en 20.000 euro per jaar.

„We wonen in een gebied met rondom veel water, zoals het Amstelmeer, het Oude Veer en de Waddenzee”, zegt Waiboer, die een akkerbouwbedrijf heeft van 120 hectare. „Dat trekt ganzen en andere watervogels aan. In het Amstelmeer is een aantal projecten nieuwe natuur gerealiseerd, waardoor de druk alleen maar is toegenomen. In het verleden hadden we vooral in de herfst last van ganzen. Nu zitten ze hier het hele jaar door.”

Ganzen zijn slimme vogels, weet de akkerbouwer. „Je verzint elke keer een nieuwe manier om ze weg te jagen, maar de meeste maatregelen werken maar kort. In het verleden was het voldoende om linten te spannen of ze met een auto aan het schrikken te maken. Dat werkt allang niet meer. Dit jaar hebben we een tijdje een caravan in het land gezet. Dan zijn ze even weg, maar na een poosje keren ze toch weer terug.”

De schade aan pootaardappelen wordt vooral veroorzaakt als het gewas bloot ligt in de rug. „De ganzen trekken er hele stukken regel uit, overal een plukje. En ze hebben ook nog een voorkeur voor bepaalde rassen”, aldus de agrariër. Graszaad is favoriet vlak voor de oogst, als het zaad rijp is. Suikerbieten worden bij de grond en soms nog wel dieper afgepikt. Schade aan tarwe ontstaat doordat de ganzen het gewas kort houden, waardoor er geen aar in komt, of een onvolledige.

Waiboer meldt zijn schade elk jaar bij het Faunafonds. „Het is een studie op zich om de formulieren goed in te vullen. Als je één foutje maakt, krijg je geen vergoeding uitgekeerd. Bovendien wordt alleen directe schade uitbetaald. Niet de tijd, geld en energie die je in de bijkomende maatregelen en werkzaamheden steekt.” De Noord-Hollander vindt het ganzenprobleem inmiddels een maatschappelijk probleem. Het wordt tijd dat de politiek zich er mee gaat bemoeien, zegt hij. „De maatschappij en de politiek zijn naar mijn mening verantwoordelijk voor

de uit de hand gelopen populatie en de vraatschade. Het zou ze sieren als ze de verantwoordelijkheid zouden nemen voor het gevoerde beleid en de agrariërs niet grotendeels zelf voor de kosten laten opdraaien. Zeker nu een boer voor elke aanvraag bij het Faunafonds 300 euro moet betalen. De omgekeerde wereld, lijkt mij.”

Waiboer heeft liever dat het ganzenprobleem wordt opgelost dan dat er over vergoedingen moeten worden gepraat. „Ik ben akkerbouwer geworden om gewassen te produceren. Niet om mijn producten te laten opvreten door ganzen.” Jaap Jan Waiboer: „Ik heb liever dat het ganzenprobleem wordt opgelost dan dat we over schadevergoedingen moeten praten.”

Jaap Jan Waiboer bij een perceel suikerbieten en een schuilplaats voor jagers om Ganzen af te schieten.

Copyright foto

Ganzenschade

Ganzen veroorzaken vooral schade in gebieden waar water en nat grasland rijkelijk voorhanden zijn en de dieren bovendien de rust krijgen om te foerageren. De provincies Friesland, Noord- en Zuid-Holland, het kleigebied van Zeeland en brede stroken langs de grote rivieren vormen de kerngebieden met ganzenoverlast. De zandgebieden van Twente, Achterhoek, Noord-Brabant en Limburg ondervinden relatief weinig overlast van overwinterende en overzomerende ganzen.

Overwinterende ganzen veroorzaken in de winter en in het voorjaar vraatschade in wintergranen, vaak in combinatie met bevuilingschade en/of verslemping van de bodem. Aardappelen als voorvrucht heeft volgens het Faunafonds, een zelfstandig bestuursorgaan belast met het toekennen van tegemoetkomingen in door beschermde diersoorten aangerichte schade, een extra aantrekkingskracht op de ganzen. In de maanden september en oktober trappen ganzen die vroeg trekken (veelal grauwe

ganzen) de aardappelen bloot. Dit veroorzaakt groene knollen.

De belangrijkste schadeveroorzakers in de landbouw zijn de grauwe gans en de brandgans. Tegelijkertijd rukken de exoten (ganzen die van nature niet in Nederland voorkomen) en verwilderde ganzen op.

Begin oktober reageerden onder andere LTO en het NAJK verantwoordigd op plannen van staatssecretaris Bleker om 300 euro aanvraagkosten voor het Faunafonds te gaan rekenen en de schaderegeling bovendien te versoberen. „Dit gaat alle perken te buiten. Het aantal ganzen is zo sterk toegenomen dat boeren in vrijwel alle delen van het land schade lijden”, vindt Peter de Koeijer, bestuurslid van het Faunafonds en LTO-portefeuillehouder Flora en Fauna. „Bekend is dat 1 op de 7 verzoeken wordt afgewezen. De schade wordt zo afgewenteld op de boeren.” LTO noemt de maatregel ‘eenzijdig en volstrekt onredelijk’.